

ԲԱՂԱՔԱՆՆ

Տեղեկանք օգտատու 3 իններ-
կայած հաւաքական ծանուցողին
երեք շաբաթ պայմանաժամը լրա-
նալու վրայ լինելով, շաբաթ օրը
դեմագոյները Բ. Գրան հարցուցած
են թէ արդեօք ի՞նչ միջոցներ ձեռք
առած է յիշեալ ծանուցողին դուր-
ժադրութեան համար, որոյ նշան-
տակն էր Գարատաղի խնդիրը լու-
ծել, և խնդրած են որ ձեռք առ-
նուած միջոցները դրաւոր կերպիւ
հաղորդուին հետեւեալ Բ. Գրան
նախարարը կիրակի աւուր խորհրդ-
դին մէջ այս խնդրոյ վրայ դրաւոր-
յան, և նկատելով որ ամենէն աւել-
քի շահաւոր է ապրիլ 12-ի պայմա-
նադրին դարձադրութիւնը, զայն
նախաձեռնար համարեցան. այսու
ամենայն, պայմանադրին որոշած
տեղերէն երկու կէտեր Սլոյանիսոյ-
ւոյ աշխարհ առջև մասնաւոր կարեւ-
որութիւն ունին. ուստի ասոնց
թողուլը կրնայ մեծ դժուարութեան
հանդիպել, այս պատճա-
ռաւ Բ. Գրանը կը խորհի երկու մաս
միասնաբար 12-ի պայմանադրին նշան-
նախարար կողմերէն և մաս մ'ալ ու-
րիշ տեղերէ Գարատաղի թողուլ
խնդիրը վերջնապէս, բայց այս առ-
կաւն տեսական որոշում մը կրնայ
լինել, և առանց արժեանքի միջոց-
ներու ամենապատշաճ կը թուի
այս խնդիրը լուծել և իսկ տեղու-
թեանց առած պայմանաժամը լը-
րանալու քանի մ'օր մնացած լինե-
լով, կը յայտարարէ որ Արեւելոս
խնդրոյ քանի մ'օրէ Բ. Գրան առած
խաղաղական կերպարանքը չփոխ-
դելու համար պայմանաժամն եր-
կարաճըլ է:

Գերմանիոյ և Աւստրիոյ կայսրե-
րաց տեսակցութեան մասնաւոր կա-
րեւորութիւն չը տարին Երկու կայ-
սերք իշխ մէջ տեսակցեցան՝ առա-
ջին անգամ Գերմանական և Աւստ-
րիական դաշնակցութեան զորոյ-
ներն երկուքն ի վեր և Ստոյքէ օր
երկու տեղութեանց առաջին նա-
խարարներն անցեալ սեպտեմբերի
մէջ տեսակցութիւն մ'ըրած էին. առ-
ջայն կայսերք գեւա նոր կը անսակ-
ցին, և Վիեննայի լրագիրք խաղա-
ղութեան նպատակով կը համարին
զայս: Յիշմանալով լրագիրք կը
յայտարարէ թէ Գերմանիոյ կայսրն
արդէն վաւերացուցած է իւր առ-
աջին նախարարին և Աւստրիոյ մի-
ջին հաստատեալ համաձայնութեան
հիմն, որով Գերմանական երկու
մեծ տէրութիւնք միացեալ աշխարհ-
հաղորդութեան մը պիտի հետեւին.
երկու կառավարութիւնք ներկայ
վիճակին պահպանութեան սկզբունք
վրայ եւրոպական գործոց զարդաց-
ման և խաղաղութեան կը փափու-
քին: Վիեննայի թերթեր կը յորէ
թէ Գերմանա-Աւստրիական դաշ-
նակցութիւնը մեծապէս նպաստեց
Սլոյանիսոյ լուծմանը զարեւել, որ
մինչև Զարին զահուն ստորադ կը
տարածէր, և Եւրոպայի խաղաղութեան
թերթեր պահեց: Ուրիշ թերթեր կը
սեն թէ Գերմանական և Աւստրիա-
կան դաշնակցութիւնը կարելի է
Տուրինոյի և Եւրոպայի խնդիրներ
բուն վրայ ևս իւր ազդեցութիւնն
զգալ տայ:

Այս խօսքէն կրնայ հետեւիլ թէ
կարելի է Գերմանական երկու մեծ
տէրութիւնն աշխարհ շաղաղարարու-
թիւններն ևս մեծապէս նպաստեն
Գարատաղի և Յունաստանի խնդ-
րոյ լուծման: Արդէն մայրաքաղա-
քիս Գերմանական դեսպանը Համ-
ֆրես կոմսը բաւական մեծ գեր մը
կը խաղաղ ներկայ խնդրոյ լուծման
մէջ, և կրտուի թէ միւս գետնորդ
նմա յանձնէր են Տուրինոյի յանձ-
ման եղանակը Բ. Գրան հետ որոշե-
ր Գերմանիա, որ մինչև ցարդ Արեւ-
ելեան գործը մէջ ամենէն անշա-
հասէր գլխը մը կը յայտնէր, առ-
կա առ տակաւ շահեր ունենալ
կոխի: Գերմանական պաշտօնա-
տար մայրաքաղաք կը հասնին
Թաւրիս վերականգնող անութեան որ-
ժակցիւ համար, և թոշակներուն
վճարման ապահովութիւնն ստուգելէ
անմիջապէս յետոյ բաղմունի Գեր-

մանադր Կապի ևս պիտի գան Օս-
մանեան զինուորական զօրութիւնը
վերականգնելու:

Գանի մ'օր առաջ հեռագիրք
կը ծանուցանէին թէ Ռուսիա չուզե-
ր նախկին ցոյցի մը մասնակցիլ ինը-
պատ Հիւլիսոյ: Այս լուրն հաւա-
նական չէր թուեր եթէ ինչպիսի
նախարարութեան հեղինակը Եւր-
ոպայի իշխաններէն ևս Բ. Գրան վրայ
բարենորոգմանց դարձադրութեան
համար ճշդում բանեցնելու առ-
աջարկութեան հեղինակը Եւր-
ոպայի իշխաններէն ևս, սակայն նիւ-
տելով որ այն ժամանակ Սլոյանի
զայն մեծեղ, և Ռուսիա պատե-
րադրի պարտաւորութեան մեծ զոհ-
ղութեանը կըրտա Սլոյանեան դատն
առաջ տանիլ, կրնար կարծուիլ որ
Սլոյանութեան մեծ նախաձեռնողն, այն
է Ռուսիա, Հիւլիսականութեան չը
նպատակու համար նախկին ցոյցին
մասնակցիլ չուզէ, որպէս զի վերջին
պատերազմին ժամանակ Սլոյան-
ութեան դարձեալ չուզող Հիւլիսը
պատժուին: Այսու ամենայն, ու-
մանք վերադառնալ զորոյն բարձրակի
ստու կը համեն, և կըսեն որ եթէ
Եւրոպայ նախկին ցոյց մ'ընէ Յու-
նաստանի դատը պաշտպանելու հա-
մար, Ռուսիա ևս պիտի մասնակցի:

ՀԱՐԱՍԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

Տ Ե Ղ Ե Վ Ա Գ Ի Բ

ՎԱՆԱՅ ԲՆԴՆԱՅԻՐ ԴԱՍԱԽԱՅԻՆ

ԱՄԵՐԱՍԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ԲՆԴԴԻՐ ՀԱՅՅ

(Երբեք անգլիական և վերջ)

Թող իրը կըսէ.
“ Ի՞նչ գիտէն մէջ, ոչխարներն
համար Մէնուրները բուն իրենց
հետ տանիլ ուզեցին Հայ մը, որ
ճանաչան ցուրտէն մեռաւ: ”
Այս մեռնող մարդուն ժառան-
գորդներէն մին յայտարարած է և
քննութիւն կատարուելով անուղ-
ւած է թէ զիւրիւր Գրիգոր, այն է՝
այս օրինակ գործող նայող մարդէ՝
յիշեալ անձն իւր կողմէն իբրեւ առ-
աջնորդ առած էր ոչխարներն
համար Մէնուրներէն, և, ինչպէս
Թող իրեն ստորագրութեան իսկ կըն-
դունին, այդ անձը փոխօրինակ
նուրով մեռած էր:

Թող իրը կըսէ.
“ Տեղական իշխանութեանց ալ
տեղեկացուցան համեմատ, Հայաստան-
ցի Գրիգոր առաջակցութեանը համ-
ըս և անոր մարդիկն Արճէի և Ալ-
ճաւաղի դատաւարաց ցորենի բոյ-
սերը վատապէս իրենց անասնոց ճա-
րակ ըրած են: Այդ տեղերու ըն-
նակիցը ալ տարաբար փնտրի
մէջ մնացած են որով ներկայ սովուն
ժամանակ երկրագործական աշխա-
տութիւնք արդարեւ հանդիպած են:
Յիշեալ դատաւարներու Մուրմար
և երեւելիք գաղափարներ համար
վան եկած են, և վախէն չեն հա-
մարձակիլ իրենց տեղը վերադառ-
նալ: ”

Գատարանն այսպիսի գեղար-
տելու ունենալուն վրայ զեկտրում
չատարաւ: Բայց յիշեալ Համո
արդէն անուանի առաջակցութեան
ընէ մին է, և ըստ որում Պարս-
կաստան կը բնակի, իւր նախկին չա-
րագործութեան պատճառ համար
համար, վանայ կուսակալութիւնէն
Թէհրանի Օսմանեան դեսպանին
հիւպատոսին զիւր դիմուեցաւ, որ
յիշեալ Համոն բռնուելով տեղացի
իշխանութեանը յանձնուի:

Թող իրը կըսէ.
“ Հայ աղիլի մ' ևս առեւ անդ-
ուած և չորս ամիս Եւրոպայ. քով
վար գրուած էր. այս անգամ, երբ
վանայ կուսակալութեան յանձնու-
ցաւ, ոչ միայն ըստ օրինի Հայոց
կրօնական իշխանութեանց չզրկու-
ցաւ, այլ և նորա պատուը բռնա-
բարդները, զայն ստորիկտեղի վար-
դարիսն և կրօնադատութեան մը
զօրիներն անպատիւ թողուցան, և
այժմ յիշեալ աղիլը կառավարու-
թեան ձեռք բանաւարեալ է: ”

Այս աղիլին անցեալներն ան-
ձամբ նահանգին կեդրոնական իշ-
խանութեան գիւմը, աղերսագիր
մը մատուցած էր, որոյ վրայ վարչա-
կան ժողովոյն առջև կանչուեցաւ,
ուր վարչական և խորհրդային
տնեայ անգամը ներկայ կը զըտ-
նուէին: Երբ հարցմանը պատաս-
խանելով, աղիլը խոստովանեցաւ
թէ իւր խղճին համոզմամբ խորհու-
թիւն ընդունած էր: Երբ խնայ
տրուեցաւ թէ՛ մինչև օրինական
զօրութեան կատարումը ինք
առժամանակեայ կերպիւ վանայ
Հայոց Առաջնորդարան, և կամ
ներկայ թաղիկն ստորագրութեան
և յիշեալ ժողովոյ անգամներէն
Հայաղիլ Գեղարդ պէյի տունը պի-
տի բնակի, — երբ աղիլը խնայ
զայս, ստատեալէն դէմ գրու, և
բնաւ արամադրութիւն չցուցու-
ցաւ: Երբ պահուեցաւ: Ասոր վրայ
կառավարութեան պաշտօնատան
մէջ յարմար տեղ մը հիւրընկալե-
ցաւ, և օրինական գործողութիւն
ներն ալ այս օրեր պիտի վերջանան:
Այս տեղեկութիւնք քաղաք մը
այն խնդրոյ վերաբերեալ պաշտօ-
նագրութեան:

Թող իրը կըսէ.
“ Գրիգոր Պոկանցի (Ք. Գրիգ-
որացի) մարդու մը հաւանքներն
աւրջակեցին, և զայն վերաւորեցին
կատարած քննութիւններէն
հաւանած է որ բուն միտաւորը
վերաւորին է եղել: Գիւրմարու-
եալն իւր անասններն անոր ար-
տը զրկած լինելով, մէջերին կու-
ծագրէ, և ինք վերաւորուել է:
Պէտք եղած գործողութիւնք կա-
տարուելէ յետոյ, օրինալ արամա-
դրութիւնն ի գործ պիտի դրուի:
Թող իրը կը վերջնապէս սա խոս-
քերով:

“ Այս և նմանօրինակ սփրններու
և հարատահարութեանց հեղինակ-
ներն ըստ օրինի չափաւորեցն զատ,
երկնքն բնաւ կարեւորութիւն չըր-
ւար, և եթէ ձեռքաւարած են առ-
գատ կը թողուին: Ասիկց դատը զը-
կաւար առաջակցութեան չեն պատ-
ժուիլ, և մինչև իսկ Գրիգոր Ալեք-
սիսիւնը չորսորդ Պէյեր և Ալա-
ներ կառավարութեանէն վարձարու-
թիւններ ընդունելով, թէ՛ իրենք
կը քաշաւորութիւն, և թէ՛ այլ չորս-
գործաց դէշ օրինակ կը լինին: Աս-
տը իբրեւ բնական հետեանք, զիւ-
ղերու և դատաւարներու բնակիչը
միշտ հարատահարութեանց կ'են-
թարկին, — տուրք վիճակ մը, որոյ
վրայ Չեր վանութեան (վանայ կա-
ռակալ Հասան փաշային) գլխութիւ-
նէն հայցելով կը խնդրուի որ գոր-
ծագրութիւնք միջոցները Չեր պա-
տակարան մէջ յայտնէր: ”

Ընդհանրապէս (կը յորէ ընդ-
հանար դատարանի իւր տեղեկա-
ղըրին վերջին մասին մէջ), այս մի-
ջայիս այն օրինակ և ասոնցմէ աւել-
լի աստիճան և աւելի անարդարական
սփրններ նայ իսկ Հայ աղիլն անհա-
տից կողմնէն ի գործ կը դրուին:
Ահա ասոր մի քանի օրինակնե-
րը:

Վանէն մէկ ու կէս ժամ հետի
Շուշանց զիւր բնակիչներէն փնտրու
Յովսէփ Մանուկեան անուն անձը՝
կ' Պոկիս դատաւոր Յարութիւն անուն
եղբորն իւր քով յիշեալ գիւղին մէջ
բնակեալ կնոյ պատուը բռնաբա-
րեց, և ինք յոյն մնաց և երբ այս
բանն իմացուեցաւ, փանոս զայն
թիւնաւորելով սպանեց: Այս գեղ-
քը տեղի ունեցած հարցաքննու-
թիւններէն և ձեռք բերուած տե-
ղեկութիւններէն պաշտօնապէս ըս-
տագրուեցաւ:

Գարձեալ, վանէն 3 ժամ հետի
Սլոյ, վանէն 2 ժամ հետի Արա-
միս և 3 ժամ հետի Իւմ անուն
զիւղերուն մէջ, տեղացի բնակիչ-
ներէն Մարտիրոս, Միքայէլ, Սա-
հակ և Թովմա անուն Հայաղիլը,
նայն տեղերու բնակիչներէն Գրիգոր,
կարողեա և Գաւիթ անուն Հայե-
րէն և Համո պէյի ցեղէն իւրիշէն
ապա դատէ Ալեք զայն դանակով
կամ հրադրութեան սպանած են: Այս
ալ գաղափարներն կատարած հարցա-
քննութեանը ստուգուած է:
Վանէն մէկ ժամ հետի Աւերակ

զեղացի խալաթ օղու Պաղտատար՝
վանայ արուարձանին Արք թաղի
բնակիչներէն Կարապետ անուն հայ-
աղիլէն Բէյօղլէրով սպանեցաւ:
Նայնպէս, Այդեհատան մէջ Գարալը
օղու անուն Հայ մի Գալէմբար օղ-
լու Գեորգը Բէյօղլէրով սպանեց: Կա-
ւաւալու գաղմագտութեան ներ-
քէ Մահլիթ (Ք) զիւղին մէջ հայ-
աղիլն. . . (անունը կ'արդարեւ իւր)
նայն զիւղին խալաթ բնակիչներէն
Մէհմէտի Ուսլու անուն սիրասուն
աղիլան պատուը բռնաբարեց: Գար-
եալ Կաւալու, ինչպէս նաև Պուլա-
նըթի (Մշոյ կողմն է) գաւառական
մէջ, Հայք տեղացի կառավարական
աղիլները կ'որակելով մէջի արմալքն
աւար տալին և Պուլանըղի գաղմա-
դանախաղ զիւղին մէջ՝ իւրիւր
Հայք յիշեալ արարները պահպա-
նող կայսերական զօրքերն և Միւ-
լաղիլը ձեռք յանդգնեցան:

Իրաց այս վիճակին մէջ, անի-
րաւ կը լինի պիղքիլ թէ միայնքուրդ-
հարստահարութիւններ ի գործ կը
գնեն և վերը յիշուած մեծամեծ
սփրններէն զատ, որոյ հեղինակնե-
րն Հայաղիլ են, այս միջոցիս
գաղափարներն արձանագրութիւննե-
րէն ալ կը տեսնուի թէ վանայ
քաղաքին մէջ և դուրս Հայք ընդ-
հանարապէս դէնք գործածելով մարդ-
սպանելու կամ վերաւորելու վրայ
են շարունակ:

Կառավարութիւնը մինչև ցարդ
իւր պարտականութիւնները գոր-
ծադրելէ ետ չէ կեցած, և բնակա-
նարար յայտնեալ չպիտի դանդա-
ղի այդ նկատմամբ: Բայց եթէ Հայ
աղիլն հոգիւր զլուրններն և մաս-
նաւորապէս ներկայ թաղիկն ըս-
տորագրողք՝ օգտակար յորդորե-
րով և խրատներով իրենց ազգա-
կիցները միշտ չգրաւաշնչեն այդ օ-
րինակ սփրններէ ու շարժումներէ,
և եթէ ասոնք կրնան ինչ և շարուն-
անկին, պատասխանատուութիւնն
ս'ոյ վրայ պիտի լինայ, պէտք է որ
զայս խորհին:

ՀԱՅՐ

ԲՍՏ ԴԱՏԱՌԱՌԱՅԻՆ ՕՏԱՐԱԶԻՆԱՅ

Այս ակտայտով մատերս Կոնստան-
տինոպոլիսի հարստահարութեան
ընտանց աղիլն քաղաքի մ'օրինակ մը
մեզ զրկած լինելով, որպէսզ աս
առ մաս թաղմանը և մեր բնակիչ-
ցոյց ներկայէլ: Կը կարծուի թէ այս
գաղափարին հարստահարութեան պատ-
ճառ եղած են վերջերս Այդղիկ Նրեւ-
փոխանաց ժողովին մէջ Հայոց վրայ ե-
ղած վիճարկութիւնք, որը հաստա-
տեցին թէ մեր աղիլն վրայ տակաւին
այլ բնոյ ուրոյ տեղեկութիւններ ունե-
ցող կարեւոր անձինք կրնան դատուիլ:
Երկուս ակտայտին ուրիշ մաս

բն. կը մնէ զմեզ, ինչպէս ուրիշ ըզ-
գայացող թիւն մը կըրտկուր ուսե-
լու ։ Այս զգացողութիւններն են
անօրինակ և ճշգրտ ։ Եթէ բնութիւն-
նը այս երկու զգացողութիւնները մեզ
չպարզեւեր ինչ պիտի ընէին, քառ
պարզէն այս ։ ամենահամադրամ կե-
րտկութիւնը և ամենապարտաւան
օչարտկութիւնը իսկ եթէ մեր առջեւ
գրուէին ձեռք պիտի կարկառե-
ին, անսնց և սխալ մեռնէին, քի-
բակուրի և ջուրի պէտքն առանց
զգարու ։

Խմուած ջուրին քանակութիւն-
նը որչափ ալ ըլլայ, մարդուն յո-
րինուածն իւր գործարանաց և
հիւթերուն ամբողջութիւնը նոյնը
պահելու համար պէտք եղածը մի-
այն կառնու, իսկ աւելորդը զանա-
զան անվտանգութիւնով (սեղանիսի-
դուրս կ'ենէ, մանաւանդ քրտին-
քով և մէղով ։

Շատ քանակութեամբ խմուած
ջուրը թէպէտ քրտինքի, մէզի կամ
կիզանոց միջոցաւ դուրս կ'ենէ,
բայց ծանր անպատեհութիւններ
յառաջ կը բերէ ։ Նախ ստամբը
կը լինի, զոյն կուռեցնէ և ստա-
մբային հիւթը (սեղանիսիդ) ջրախառնելով ուտելուց վրայ ա-
նոր աղեղեղութիւնը կը ակարայնէ ։
Շատ ջուրը ստամբը կը հաղնե-
ցնէ և դժուարամարտութիւն (տիզ-
բէրք) առաջ կը բերէ, մանաւանդ
երբ շատ ջուր խմելը սովորութիւն
դառնայ ։ Մտածելով յոգնութիւն-
նը շատ չտեսէ, որովհետեւ ջուրը
ստամբին երակներէն ծծուելով
քրտինքի և մէզի միջոցաւ կանջա-
տուի ։ Բայց այս անվտանգութիւն
թուլութիւն կը պատճառէ ։ Զուրը
քրտինքի և մէզի միջոցաւ այսպէս
անվտանգած ատեն մարդը ջուրի
վիճակաւ չենէր, այլ իւր կատար-
եալ քրտինք և կատարեալ մէզ կան-
ջատուի ։ ուրինչ այս հեղուկներուն
միայն ջուրը չաւելցնէր ալ անսնց
պարտաւանութիւն հաստատուն
ալ և այսպէս յորինուածին սղառ-
ման պատճառ կ'ըլլայ ։ Ուրիշ պա-
րագայինքուն մէջ շատ քանակու-
թեամբ խմուած ջուրը կիզանոց մի-
ջոցաւ արտաքուստելով վարճարու-
թիւն կը պատճառէ ։

Քիչ քանակութեամբ խմուած
ջուրը ծարաւը անցնելու և մարմ-
նայն ջրի կորուստը դարձնելու չը-
բուսէր ։ Արեան և անվտանգ հա-
կաւոր եղած ջուրը նուազելով այն-
պիսի անտանելի ծարաւ մը առաջ
կուգայ որոյ հետ և ոչ մի տան-
ջանք բարդաւանութեան կրնայ դըր-
ուիլ և մահն ալ ընդհանրապէս ա-
րագ կը հասնի ։

2. Բարեխառնութիւն — Զուրը
սովորական բարեխառնութեամբ
առողջարար տրդութիւններ կ'ունե-
նայ ։ Բայց միշտ սովորական բարե-
խառնութեամբ չխմելու և սղառ-
կամ տար կրնայ ըլլալ ։

Զրօ կամ անկից վար առտիճա-
նաւ պաղ ջուր ։

Ա. Երբ մարդ սովորական վիճա-
կի մէջ է և մարմը քրտնած չէ,
պաղ ջուրը իսկայն ստամբին աղ-
դելով անոր վերամբիւնէն մաս մը
կուռնէ ։ ամբողջ մարմինը այս հա-
ւասարակութեան մասնակցելով
ստտիճան մը կը պաղի ։ Բայց հակադ-
դեցութիւն մը յառաջ գալով ըս-
տամբին թաղանթը կը դրդուի ։
Այս է ահա ստուուցեալ ջուրին ըս-
տամբին վրայ ըրած աղեղեղու-
թիւնը ։ Միանգամայն նախ այս
գործարանին ջրային գրութիւնը կը
թմրեցնէ և երկրորդ անգամ իրայ
իւր թիւնը զօրացուցիչ և մարսու-
ցական կը ներդրուի ։ Ստուուցեալ
ջուրը իւր այս յատկութեանց հա-
մար ստամբին ջրացաւերու, դրժ-
ուարամարտութեան և ստամբին
ջրային հիւանդութեանց կը գոր-
ծածուի, մանաւանդ երբ այս հի-
ւանդութեանց հետ ստամբին տը-
կարութիւն ալ կրնիկրանայ ։

Բ. Երբ մարմինը քրտնած է և
ստամբին մէջ պաղ կամ սառուց-
եալ ջուր կը մտնայ, հետեւանքն-
ըր ցանազան կ'ըլլան և շատ ան-
գամ ալ աղետաբեր ։ Երբեմն հի-
ւանդները ոչինչ են և վայրկեան-
կան պաղութեան սատարի հակադ-

դեցութիւն մը կը յաճորդէ որ հան-
դըստութեան զգացում մը կը բե-
րէ հետք ։ Բայց միշտ այսպէս չըլ-
լար և մարմինը ամբողջ կը պաղ-
մարմինը պաղելով ստալէս կը կա-
տարուի ։ պաղ ջուրը խմուած ժա-
մանակ մարմինը տաք է և քրտա-
նած, այս ջուրը ստամբին տա-
քութիւնը կուռնէ ։ ստամբը և
անոր կից դանուսը գործարանները
իրենց կորուսած տաքութիւնը մար-
թին կուռնէ ։ մարմը կը պաղի և
իւր անվտանգութիւնը (քրտինք) կը դադ-
րի ։ տրեւը գէպի ներքին գործա-
րանները կը հոսի և իւրաքանչիւր
անձի մասնաւոր արամաբութեան
համեմատ ներքին գործարանաց
մէջ արեան հաւաքումներ և բար-
բարեւանք յառաջ կուգան ։ Պաղ
կամ սառուցեալ ջուր խմելէ առաջ
եկած պատահարները մանաւորա-
պէս ջրային գրութեան, մարսողու-
թեան և շնչառութեան գործա-
րաններուն կը վերաբերին ։ Զրային
երեւոյթներն են ։ տեղական ցաւեր,
լիցքաւորան զանազան պատահար-
ներ, նուազութիւնը և վայրկեան-
կան մահ ։

Մարտողութեան և շնչառու-
թեան գործարանաց դալով, պաղ
ըմպելիներ առնելէ վերջը յիշեալ
գործարանաց մէջ բարբարոսներ
կը պատահին ։

Շնչառութեան գործարանաց
մէջ մանաւորապէս երեք արիւմ
կը պատահի ։ արեան փակում (է-
մբրիթիլ) կողմին (Սաթրման,
բլէօրէյի) և շնչառութիւնը բարբարոս
(պրոնիթի) ։

Մարտողութեան գործարանին
մէջ պատահած հիւանդութիւններն
են, յիշեալ արեան փակումներ, և
փորճարութիւն, թանգը, ստա-
մբին և աղեղայ բարբարոս և
մինչև իսկ բերիթթիթ (փորին մէջ
դանուած գործարանները պատող
թաղանթին բարբարոս) ։

Վերջիկեալ պատահարաց ծան-
րութիւնը յետագայ չորս պայման-
ներուն կապուած է ։

1. Մարմնայն նախապէս տաք ըլ-
լալը, 2. Ստամբին պարսպ ըլ-
լալը, 3. Խմուած ջուրին շատու-
թիւնը, և Խմուած ջուրին պաղու-
թիւնը ։

Երբ այս չորս պայմանները միա-
սին դառնան տարակոյն չկայ թէ
պատահարները շատ դժուար կը
ծագնին ։

Այսպիսի պատահարաց առջին
առնելու համար հետեւեալ առող-
ջապահիկ կանոնները սահմանուած
են ։

Ա. Զուրին օտար նիւթ մը ա-
ւելցնել, չաքար կամ քիչ մը գինի
Բ. Պղտիկ սեմպով խմել և որ-
չափ կարելի է երկար ժամանակ
հեղուկը բերելին մէջ պահել ։

Գ. Պաղ ըմպելին չխմած կտոր
մը հաց, չօքոյա, և ուրիշ ոչ հե-
ղուկ բան մը ուտել ։

Դ. Պարահանդէսներու և ժո-
ղովներու մէջ նախամեծար է տաք-
ցած ժամանակ թեթիւ չայ, բծն
կամ ուրիշ որ և իցէ տաք ըմպելի
գործածել ։

Ե. Երբ սառուցեալ ըմպելիներ
գործածել կուգուի, թեթիւ մը դըր-
դուսը ուսի պաղ օչարակներն այն-
չափ անպատեհութիւն չունին որ-
չափ քաւմայի պաղպաղակները և
մանաւանդ պատուի պաղպաղակ-
ները ։

Զ. Սառուցեալ ըմպելիէ ծագե-
լիք դանազան պատահարաց առ-
ջին առնելու համար իսկից տաք
բան մը խմելու է ։

Պարահանդէսներու և այլ ժո-
ղովներու մէջ չայը և փոնճը շատ
անգամ սառուցեալ ըմպելեաց ցա-
ւայի հետեւանքներուն հակակշու-
կը լինին ։

Տաք ջուր — Տաք ջուրը պաղ
ջուրին անպատեհութիւնները չու-
նի և արդիւնքը հետեւեալներն են ։

Ամբողջ յորինուածը կը դրդուի,
տաքութիւնը կ'աւելցնէ, արեան
չրջանը կ'երակէ, մարտողութեան
և մարմին գործողութիւնները կա-
ւելցնէ, և վերջնական արդիւնքն է
քիչ շատ սաստիկ արտաշնչութիւն
մը, մանաւանդ եթէ տաք ըմպե-

լի տանողը ցրտէն պատապարեալ
է ։ Տաք ըմպելիներն ստոյգ և ա-
մենալաւ քրտնեղացիչ (տիաֆօր-
թիլ) գեղերն են ։

3. Բաղադրութիւն — Օգչալու-
րութեան ջուրն անհամ է և դըժ-
ուարամարս ։ Նաեւ ստամբին ծան-
րութիւնը մը կուսայ ։ Այս առնակ
ջրերուն մէջ օգչալուր համար
փայտէ պաղպաղակ մը դարնել
հարկ է ։ Եւսպիմար և թորմար
պատրաստուած ջրերն ալ խմելու
համար միեւնոյն գործողութիւնը
կատարելու է ։ Թորմար ջրերուն մէջ
լեթէ այսպէս օգչալուրն է, դարձեալ
ստամբին ծանրութիւն կուտան և
չեն մարսուի, պատճառը սա է որ
քիմիական տարի չեն պարունակելու
Այս անպատեհութիւնն ալ բառ-
նալու համար պէտք է թորմար ջը-
րերուն մէջ քիչ մը հասարակ աղ
աւելցնել ։

Եթէ ջրերը 1/1000էն աւելի կը-
րային աղեր պարունակեն, չեն մար-
սուի և փորճարութիւն կուտան ։
Այս տեսակ ջրերը գործողութեան հա-
մար հարկ է նախ դանաք եռացը-
նել և յետոյ մէջը օգչալուր ։ Զը-
րերը եռացուցած ժամանակ բընա-
ծըրական թիւնը կը փակի, և ու-
րիշեան կրային աղերն անոր ներ-
կայութեամբ ջուրին մէջ բաժ-
ուած են, երբ բնածխական թը-
թուն կը մեկնի, աղերն ալ ամենին
երեւներուն վրայ կը նստին ։ Վեր-
ջայեւ ըմպելի ջուրն սխալած համ-
ըլլալու է ։ Զոր մը անորժամ
ըլլալու համար ոչ անհամ, ոչ կը-
ծու, ոչ աղի և ոչ անուշ ըլլալու է ։

ԻՄՊՈՐՏ

ՀԱՆՐԱՅԻՆԱԿԱՆԻԹԻԻՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՒՆԻՍ

Գաղութայն 3 Օգոստ. 1880

... Խորագիր

Սովորեց խնամատար կեղբ. Գան-
նաթովս, այս անգամ ի Բարիդէ
հաղար Եօթն հարիւր յիսուն ֆը-
րանք ընդունած է ։ որոյ հաղար
ֆրանքն Վանա Տիւղեան Յովհան-
նէս Պէյ, և Եօթն հարիւր յիսուն
ֆրանքն Մեծ. Կիզըլեան Պետրոս
էֆէնդի նախարար են ։

Ի պատիւ այս մեծահոգի ան-
ձանց մարդկության զգացմանց,
մեր խորին շնորհակալութիւնն հը-
րապարակու կըմտաւ ցանկմը ։

Մամբ. յարգանք

Ի դիմաց Սովորեց Խնամող

Կեղբ. Գաննաթովս

Ատենայիցի Ատենայեան

Պիշաթ. Եւ. Եւան Աբէլ Կիւլիկեան

ՀԱՆՐԱՅԻՆԱԿԱՆԻԹԻԻՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ԽՆԱՍՏԱՆԻ ԲՆԻՎԱՆՍ

Պարթ 1880 Յուլիս 20

... Խորագիր

Վանէն դէպ ի Սուրբա ճանապար-
հարներու, Վանայ Խնամատար ընկե-
րութեան Վանայ Խորեան Սրբապետի
վանդարդով ժողովուրդեալ տեղակ մը
մեզ յանձնեցին, որպէս զի հանդիպած
բաղադրերս ուր որ աղապար զիներ
կը դառնան, հան յերկայացնելով ի իւր-
պատ Խնամատարի հանգանակութիւն
հաւաքել, վասն զի ինչպէս զեանք
սովն երթալով կը ստակարար Վա-
նայ մէջ և նորակալով ընկերութիւն մը
առանց արդատութեաց օժանդակու-
թեան չպիտի կրնար իւր ունեցած 12
որդեր խնամել և գանձեր քանի հա-
ցելու և իւր նպատակի ի գլուհ հանել,
այն է որանոց բաժալ ։ Սակայն դո՛ւ
եմք որ սկսեալ ինչիպէն, ոչ միայն
աղապար, այլ և շատ մը օտարազի-
ներ ևս վաթագին իրենց զրամական օ-
ժանդակութեամբ խրախուսել զնոյն
մատարն, ինչպէս որ պիտի տեսնէք
հետեւեալ ցանկին մէջ ։

Արդ, աղապար Տէր. հանգեցնելու
կայ նախառաջ ցանկն իրազրոյց
կըրուէ մէջ հրատարակել, որպէս զի
խրախուսել Խնամատարն իւր ձեռնար-
կութեան մէջ ։ և վատա՛ ըլլաւ աղիւ-
նուիրատուք թէ իրենց նախարարն իւր
նպատակին պիտի ծառայէ արդիւնաւ-
րութեամբ ։

Խորին շնորհակալեք յայտնելով ։
Յնամ ։
Պիշաթա Բաթալեան

Մեծ. Էֆէնդի	Ոսկի դր.
Գ. և Ս. Կարաբը Սէթեան	21
Աղապար Վախագեան	35 20
Յովհաննէս Սրբապետ	35
Մարտիրոս Սէթեան	30
Պետրոս Պէթեան	30
Սարգիս Սահակեան	30
Աղապար Սահակեան	45 20
Կրիզոր Թաճեղեան	45 20
Կարապետ Մատապետեան	45 20
Մանուկ Վարդեան	45 20
Մարտիրոս Երեւեան	45 20
Յ. Կարաբը Մարտիրոս	45 20
Պետրոս և որդիք Վարդեան	45 20
Պետրոս Արարեան	45 20
Սարգիս Երեւեան	45 20
Վալիկ Պէթե	45 20
Կարապետ Կարիկեան	45
Յովհաննէս Նապակեան	50 55
Յովհաննէս Մարգարեան	54 10
Միքայիլ Գարաբեան	54 5
Պետրոս Պարիկեան	54 5
Յովհաննէս Չրաճեան	54
Աղապար Պարեան	50 25
Կէրդ. Թաթապետեան	50 25
Խորալի Բարձրեան	50 20
Յովհաննէս Սարգիսեան	50
Բուսուր Սամայ	20 20
Յակոբ Շարաբեան	24
Խաչատուր Սեփեան	25 10
Մ. Աւետիս Ս. Երեւեան	22 50
Աւետիս Քիւրքեան	22 50
Կրիզոր Ստեփանեան	22 50
Կրիզոր Պայաճեան	22 50
Մ. Կրիզոր Պարապետեան	22 50
Խաչատուր Պարիկե	22 50
Զարեգիկ Կ. Աւետիսեան	22 50
Կարապետ Քէչիկեան	22 50
Մ. Կրիզոր Սեփեան	22 50
Կ. Ս. Կարաբը Թ. Փրոտեան	22 50
Հրեայ Խաչի Պիթօ և որդիք	22 50
» Մուրադ »	22 50
» Կարաբը Թ. Կրիզեան	22 50
» Կարաբը Մուրադեան	22 50
» Կարաբը Փրոտեան	22 50
» Յովհաննէս Սահակեան	22 50
» Յովհաննէս Սեփեան	22 50
» Հանի Եր. Աբել	22 50
» Սարգիս Պաշարեան	22 50
» Արմ. Վահան Վարդ. Կարաբեան	22 50
» Վառլ. Սարգիսիկ	22 50
» Յովհաննէս Փիլիպպեան	22 50
» Մ. Կարապետ Մ. Անթուանեան	15 20
» Աղապար Տէթիկեան	12 25
» Կարապետ Կրիզորեան Կրիզոր	11 15
» Միքայիլ Ստեփանեան	11 15
» Կարաբը Կրիզորեան	11 15
» Յովհաննէս Փարիկեան	11 15

Գումար 1859 00

Ա Ձ Դ

Հայոց Միացեալ ընկերութիւնը Հայաստանի վարձարանայ համար առանց և լեզուայ հմուտ թէ՛ բարձրագոյն և թէ՛ երկրորդական դաստառուայ տէաք ունենողով կը հրաւիրեն զիտախարաշ 'ի դրասենեակ ընկերութեան կալաթա, Կէօ-էն օրըս խան 13-14, ամէն օր բայ ի կիրակէէ, առաւօտեան ժամը 15ն մինչև երեկոյեան 12:

ԿԱՌԻՆ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով գործող ու անքակ կարկարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կտրէ ու գին աւաժաժէ, երաշխաւորութեամբ կը բորոխ, աւրումները կը չափուի կարելու չդիտողին դաս կը աղբուր. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Միխասեան և ընկերաց Ամբրիկայի մագաղան,

ԱՆԿՈՂԱՅԻՆ ԿԱՄԱՃԱԿԱՆ

Անիւ և հասարակ բարեօրանք երկաթէ փարոյէ, աժան գիներով իր ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Միխասեան և ընկերաց Ամբրիկայի մագաղան:

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև խիճներուն ամենէն անկէ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Միխասեան և ընկերաց Ամբրիկայի մագաղան,

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բայ Ի կիրակի և տօն օրերէ:

Բաժանորդագրութեան տեղն Ղալաթիա Սանտըճըրաք ճատուլի թիւ 138, հօրո խան Մախիթ խաբաշառանը: Իսկ գաւառայ մէջ հետեւեալ հոտաբաժնուայ գրասենեակները.

ԿԱՌԻՆ. Յաճանէս էֆ. Տ. Մեհերսեկեան.

ԵՐԶԵՆԱ. Յ. Շաւար էֆ.

ՍԵՐԱՍՏԻԱ. Կաղարթի էֆ. Յ. Խալաթլեանց.

ԽԱՄԱՌԻՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան.

ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ Մաղմանեան.

ՈՌՏՈՍԹ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւաղ քահանայ Ֆէդեան.

ԶՄԻՒԴԵՆԱ. Արաշադ էֆ. Պէրգամակեան.

ՆԵԿԱՍՏԻՒՆ. Խորով էֆ. Էսիփեան.

ՏՐԱՊԵՂՈՆ. Ս. Էթմիճեան էֆ. Երեմիայ.

ԲԱՐԵՂԻ. Տէրսիւմ. Կիրակոս էֆ. Ն. Գաղանձեան.

ՍՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Մերուտեան ՎԱՆ.

ԲԵՐԻԱ. Սեղբակ » Խորանեան ՏԻԳՐԱՆԿԻՍ. Թովմա էֆ. Թաշեան.

ԵՂԵՍԻԱ. Գևորգ էֆ. Ոսկերչեան ՅՈՒՇԵԱՆ. Ֆերհա » Ս. Ֆերհառեան.

ՏՓԻՒՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Գևորգեան.

ԿԱՆԿԵԹ. Պեարոս էֆ. Չէրիմեան.

ԽՐԱՄԴԻՐ—ՏԵՐՈՐԷՆ

Կ. Ս. Խիմիդիս: